

Technická normalizace a její význam pro současnou technickou praxi

Technische Normalisierung und ihre Bedeutung für gegenwärtige technische Praxis

Der Beitrag ist für die technischen Mitarbeiter der Bergbauunternehmen vorbereitet, die sich selbst mit den Fragen der technischen Normalisierung direkt nicht befassen. Das Ziel ist, kurz über die Geschichte dieses Fachbereiches, besonders über die in den letzten Jahren verlaufenden Aktivitäten in Verbindung mit dem Gesetz Nr. 142/1991 Smlg. und gegenwärtigen Tendenzen der legislativen Annäherung mit Europa im Gebiet der technischen Normen zu informieren. Es werden neue (erneute) Stellung der technischen Normen und ihre gegenwärtige Bedeutung für technische Praxis geklärt. Der Verfasser bemüht sich, die Problematik aus der Sicht des Bedarfes und der Interesse der Braunkohlengesellschaften der beiden unter dem Erzgebirge kohlentfördernden Braunkohlenrevieren zu behandeln. Im Abschluß werden einige Möglichkeiten weiterer Schritte der technischen Normalisierung angeführt. Die Bedeutung des Beitrages ist darin zu erblicken, daß er den Mitarbeitern der Kohlengesellschaften den Aufgabenbereich der Arbeitsstelle Normmalisierung annähert, die bereit ist, erforderliche Leistungen und Informationen zu leisten.

Technical normalization and its importance for present technical practice

It is prepared the information for technical workers of mining companies that do not engage themselves in their activity directly in questions connecting with technical normalization. The purpose is to shortly inform about the history of this activity but especially to bring near the situation in activities passing in recent years in connection to the law No . 142/1991 digest and present tendencies of legislative rapproching with Europe in level of technical standards. It makes clear new (renewed) position of technical standards and their present importance for technical practice.

It endeavours to show the problematics from the view of needs and interests of mining companies of both Under-Ore-Mountains brown coal basins. In conclusion there are mentioned some possibilities of further steps in this sphere of technical activity. The importance of article can be seen also in that it brings near to workers of mining companies the activity of workplace, prepared to provide them the necessary services and infomation.

Техническая нормализация и ее значение для имеющейся технической практики

Информация составлена для технического персонала угледобывающих компаний, который в рамках своей деятельности сам по себе не занимается непосредственно вопросами, связанными с технической нормализацией. Цель: вкратце информировать об истории этой деятельности, и в особенности приблизить положение в активностях последних лет, в связи с Законом 142/1991 и об имеющихся тенденциях сближения законодательных норм с Европейским сообществом на уровне технических норм. Объясняется новое (возобновленное) положение технических норм и стандартов и их имеющееся значение для технической практики. Информация старается показать проблематику с точки зрения потребностей и интересов угледобывающих компаний Северочешского и Соколовского бурогольных бассейнов. В заключение даются некоторые возможные дальнейших шагов в данной области технической деятельности. Значение статьи можно видеть и в том, что приближает она техническому персоналу угледобывающих компаний деятельность специализированного рабочего места, готового предоставить требуемые услуги и дальнейшую необходимую информацию.

Technická normalizace a její význam pro současnou technickou praxi

Informace je připravena pro technické pracovníky těžebních společností, kteří se sami

ve své činnosti přímo otázkami souvisejícími s technickou normalizací nezabývají. Účelem je krátce informovat o historii této činnosti, ale zejména přiblížit situaci v aktivitách probíhajících v posledních letech, v návaznosti na zákon č. 142/1991 Sb. a současné tendence legislativního sbližování s Evropou v rovině technických norem. Objasňuje nové (obnovené) postavení technických norem a jejich současný

význam pro technickou praxi. Snaží se problematiku ukázat z pohledu potřeb a zájmů těžebních společností obou podkrušnohorských hnědouhelných revírů. V závěru uvádí některé možnosti dalších kroků v této oblasti technické činnosti. Význam článku lze vidět i v tom, že přibližuje pracovníkům těžebních společností činnost pracoviště, připraveného poskytnout jim potřebné služby a informace.

Člověk je odpradáвна tvorem společenským. Komunikace s ostatními členy společenství i s prostředím vyžaduje prostředky. Pomineme-li takové vyjadřovací prostředky, jako je mávání kyjem, grimasy a neartikulované zvuky, je základním komunikačním prostředkem řeč, společný jazyk, a posléze psané slovo či znak, obrazec. Již v dávných civilizacích byly důležité informace ukládány i do paměti jiné než pomíjivé lidské, tedy na papyrus či hliněné tabulky, namalovány či ještě lépe - vytesány do kamene. Ze zachovalých pozůstatků trvanlivějších forem záznamu zjišťujeme, že už dávno zde byla snaha stanovit řád, zákon - tedy pravidla komunikace. K tomu vždy patřila též pravidla pro obchod, peněžní a měnový systém. Byly stanoveny míry směřovaných hodnot - délkové, plošné, objemové, hmotnostní, kvalitativní a jiné.

Když pak přeskochíme celé věky až do doby nedávné, tedy do 18. a 19. století, nabývá tato potřeba pravidel s rozvojem manufaktur a průmyslové výroby stále větší důležitosti. Z těchto potřeb se zrodila i metrická soustava, jak ji používáme dnes. Je ale skutečností, že vzhledem k technickému pokroku, který byl nejrychlejší v zemích anglo-amerického společenství a v zemích pod vlivem tohoto společenství, se dodnes nepodařilo prosadit metrickou soustavu do důsledku. Příkladů je bezpočet. Například inch - palec (25,4 mm) je stále používanou mírou ve značném rozsahu. Dokladem jsou rozměry disket, úhlopříčky obrazovek, průměry instalačních trubek a příslušenství. V řadě případů je palcová soustava jen "překrytá" metrickou (rozměrové řady a d.).

Počátek nekoordinované činnosti v každém technickém oboru sám o sobě není příliš omezen pravidly jinými než fyzikálními. V dalších etapách je však respektování pravidel nezbytné. Některé technické skutečnosti, jako jsou tvar a rozměry závitů žárovky, hodnoty napětí a frekvence v elektrické síti, rozměry pneumatik, rozměry závitů a šroubů a bezpočet dalších sjednaných pravidel, bereme jako zcela samozřejmé věci. Je to výsledek soustředěného úsilí několika generací. Tento proces stále pokračuje a má zrychlující se tendenci. Není to proces vedený nějakými idealistickými snahami po sjednocení, ale je vynucen stále se zrychlujícím tempem průmyslového rozvoje a světového obchodu, vzájemným prolínáním dříve oddělených kmenových, národních a jiných společenských útvarů do stavu globální lidské společnosti.

Jedním z oborů, kde technická normalizace, tedy stanovení pravidel pro koordinaci, byla nezbytností již v ranných počátcích, je elektrotechnika. Jsou pro to zejména dva závažné důvody: nezbytnost zajištění bezpečnosti osob a majetku a nutnost zajištění kompatibility dílů (částí) výrobních, přenosových i spotřebitelských soustav.

VDE, Společnost německých elektrotechniků, vznikla již v roce 1893, a týž rok vydala první Předpisy.

Začátkem tohoto století vznikaly pak v dalších zemích instituce ať už na národním (státním) či spolkovém principu. V roce 1904 pak vznikla první mezinárodní společnost - IEC (Mezinárodní elektrotechnická komise). Pozoruhodností na této

instituci je její dlouhověkost. Má za sebou více než 90 let činnosti a je i v současném pokročilém věku velmi vitální a plodná. U nás, návazně na dříve vzniklý Rakouský elektrotechnický svaz, vznikl v roce 1919 Elektrotechnický Svaz Československý (ESČ). Ten hned z počátku zajišťoval činnost osvětovou, vydavatelskou, normotvornou, i oblast zkušebnictví v oboru. Tímto Svazem zpracované elektrotechnické předpisy svojí úrovní a strukturou jsou významným technickým dílem. Činnost Svazu však byla narušena válkou (1939 - 1945), po válce byla spolková činnost postupně utlumena a normotvorná činnost byla zahrnuta do jednotného centrálně řízeného procesu.

V roce 1922 vznikla u nás ČSN - Československá společnost normalizační. Stalo se tak, stejně jako u ESČ, nikoliv z iniciativy státní správy, ale z iniciativy významných průmyslových podniků a významných osobností technické veřejnosti a školství. Zásadou veškeré práce bylo pravidlo dosažení shody, tedy dobrovolně společně přijatých pravidel. V roce 1928 v Praze vznikla ISA - Mezinárodní asociace národních normalizačních společností. V roce 1946 se válkou přerušená činnost ISA soustředila v ISO - Mezinárodní organizaci pro normalizaci. Až do r.1971 byla vydávána Doporučení ISO, od roku 1972 vydává ISO Mezinárodní technické normy a Technické zprávy. Organizačně je ISO řízeno Sekretariátem, práce je soustředěna do odborných Technických komisí (TC), jejich subkomisí (SC) a kde je třeba ještě do pracovních skupin (WG). Obdobnou strukturu má i IEC pro elektrotechnickou oblast. V IEC i ISO byla vždy uplatňována zásada shody dobrovolně přijaté.

Vrátíme-li se zpět k nám, můžeme sledovat zásadní změnu v roce 1951, kdy byl zřízen Státní úřad pro vynálezy a normalizaci. Válečnou disciplinou vynucené zezávaznění technických norem (1940) přetrvalo do poválečného období a bylo pak včleněno i do základů několika přechodných zákonných opatření. Následně přešlo i do zákona č. 96/1964 Sb. a prováděcí vyhlášky č. 97/1964 Sb. Tyto právní předpisy v oblasti technické normalizace dlouhodobě přisoudily technickým normám charakter závazného právního předpisu. V tomto období, trvajícím déle než čtvrt století, vznikla prací stovek odborníků kompaktní, velmi přehledná a kvalitní soustava technických norem, plně pokrývající potřeby národního hospodářství. V roce 1949 vznikla RVHP - Rada vzájemné hospodářské pomoci. Činnost této organizace se začala v oblasti technické normalizace projevovat po roce 1960. Ale teprve v období let 1975 až 1989 se začaly v soustavě ČSN objevovat normy, které byly mimo základní značení ČSN xx xxxx značeny též symbolem SEV a číslem této soustavy norem. Struktura těchto norem a jejich obsah byly mnohdy silně přizpůsobeny technickému zázemí členských zemí a nebyly tedy pro soustavu ČSN vždy přínosem a krokem vpřed.

Tato situace se změnila až přijetím zákona č. 142/1991 Sb., jehož záměrem bylo uvolnění tuhé struktury. Byla stanovena tendence k návratu k původnímu poslání technických norem, tedy společně dohodnutých technických pravidel, zvolených optimálně (v době své tvorby) nejlepších řešení pro všeobecné použití v oblasti předmětu normy. Zákon č. 142/1991 Sb. z 15. května 1991 stanovil, že normy ČSN schválené do 15. května 1991 (tedy celá tehdejší soustava ČSN), budou závaznými nejpozději do 31. prosince 1992. Dále pak pozbydou závaznosti, nikoliv však platnosti, tedy že se jim vrátí původní, a jinde obvyklý charakter dobrovolnosti. Předpokládalo se, že ta ustanovení norem ČSN, která byla charakteru závazných právních předpisů, budou v období 1991 až 1992 převedena do obecně závazných právních předpisů, tedy zákonů či vyhlášek. Dále tento zákon stanovil, že normy ON (oborové normy), schválené do 15. května 1991 (tedy opět celá tehdy existující rozsáhlá soustava), budou platné a závazné do 31. prosince 1992. Po tomto datu pak zaniknou bez náhrady, nebudou-li z iniciativy

uživatelů převedeny do jiných forem, státní správou už nesledovaných, nebo nebudou-li převedeny do soustavy ČSN.

Jak je obecně známo, v centru pozornosti společnosti a tedy i státních orgánů byly v té době záležitosti zcela jiné. Na řešení problematiky technických norem s termíny danými zákonem č. 142/1991 Sb. tehdy už nezbylo sil. Když se Federální shromáždění naposledy sešlo 15. prosince 1992, schválilo mimo jiné na poslední chvíli i zákon č. 632/1992 Sb., kterým se termíny stanovené v zákoně č. 142/1991 Sb. "posunuly v čase" takto: Závaznost norem ČSN schválených do 15. května 1991 byla prodloužena o dva roky, tedy do 31. prosince 1994. Závaznost a platnost oborových norem byla prodloužena o jeden rok, tedy do 31. prosince 1993, s následnými důsledky popsány výše.

Až dosud jsme pojednávali o normách schválených před 15. květnem 1991, tedy před datem účinnosti zákona č. 142/1991 Sb. Normy schvalované a vydávané po 15. květnu 1991 jsou vydávány zásadně jako platné, nikoliv jako závazné. Zákon č. 142/1991 Sb. však opravňuje v něm uvedené orgány státní správy zezávazňovat v rozsahu jejich kompetencí nově schvalované a vydávané normy ČSN celé nebo jejich specifikované části. Takové rozhodnutí musí být uvedeno v normě na první straně a ve Věstníku ÚNMZ (Úřadu pro normalizaci, měření a státní zkušebnictví) v oznámení o schválení normy. Zde je třeba doplnit, že v uplynulém období byla rozdělena působnost ÚNMZ tak, že z oblasti normalizace si ponechává vrcholové řízení a mezinárodní spolupráci. Vlastní tvorbu norem v celém rozsahu zajišťuje ČSNI - Český normalizační institut. Není v možnostech omezeného rozsahu této informace pojednat o vnitřní struktuře těchto státních orgánů. Jedno je však důležité. Zajišťovány jsou obory základní jako je chemie, strojírenství, elektrotechnika, informatika atd. Rozsáhlý obor technologie těžby nerostných surovin v celé šíři problematiky není sledován.

Co vše se stalo od počátku doby působnosti zákona č. 142/1991 Sb. ve znění zákona č. 632/1992 Sb.? Jedním z požadavků, který je nutno splnit jako podmínku vstupu naší země do EU (Evropské unie) je sjednocení, nebo alespoň těsné přiblížení legislativy evropské úrovně. To se, jak jsme průběžně informováni, děje na různých rovinách. Jednou z nich je i sjednocení v rovině technických norem. Tvorba národních norem je proto omezena na minimum. Veškeré úsilí je věnováno přejímání norem EN (Evropská norma). Kde nejsou k dispozici normy EN, přejímáme normy ISO či IEC, v malé míře normy z jiných soustav. Samostatnou oblast tvoří normy pro telekomunikace. Do soustavy ČSN bylo takto v roce 1994 převzato více než 1200 technických norem, v roce 1995 tento počet přesahuje 1500 položek. Okolo 700 položek z tohoto počtu se týká elektrotechniky. Celý tento rozsáhlý přechod probíhá úspěšně a měl by být během dvou až tří let dokončen, pokud se ovšem o nějakém dokončení v tomto kontinuálním procesu dá mluvit. A jak je to se závazností? Podle zákonem stanovených pravidel jednotlivé ústřední orgány některé normy nebo jejich části zezávazňují a vzniká dost nepřehledná situace. Z principiálních důvodů, pramenících z charakteru dobrovolnosti norem EN, jsme se však jako ČR zavázali, že normy ČSN EN nebudou v ČR zezávazňovány a to je dodržováno. Státní báňská správa prozíratelně od samého počátku tohoto procesu přijala strategii nezezávazňovat žádné technické normy. Nezbytné záležitosti, týkající se bezpečnosti osob a provozu v hlubinných dolech, byly vyřešeny několika vyhláškami, které vyšly ve Sbírce zákonů počátkem roku 1994. Tím byly pro tuto oblast pokryty ty nutné požadavky, které do té doby byly součástí technických norem a nebyly obsaženy v dostatečném rozsahu ve vyhláškách vydaných dříve. Pro pokrytí obdobné potřeby v oblasti těžby v povrchových dolech byla připravena

řada materiálů, dosud však nebyla vhodnou a legislativně přijatelnou formou vydána. Jako perspektivně schůdné bude zřejmě stručné obecné řešení v obecně závazných právních předpisech, doplněné technickými normami jako podrobnějšími materiály, i když nižší právní síly. Ukončení závaznosti normy ČSN 34 3100 k 31. prosinci 1994 bylo Státní báňskou správou řešeno vydáním vyhlášky č. 202/1995 Sb. z 11. srpna 1995 (o požadavcích k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při obsluze a práci na elektrických zařízeních při hornické činnosti a při činnosti prováděné hornickým způsobem). Ukazuje se však, že záměr tvůrce vyhlášky nebylo možno uspokojivě naplnit vzhledem k překážkám legislativního charakteru a vyhlášku bude nutno rozpracovat dalšími materiály nižšího stupně. Základní strategie Státní báňské správy se ukázala jako správná, protože přijetím koncepce zezávazňování by zároveň Státní báňské správě připadl úkol řešit všechny výjimky. To při velkém počtu norem je těžko schůdné.

Připravovaná novela zákona č. 142/1991 Sb. (která původně měla vejít v platnost od 1. ledna 1995, ale stále je ve stádiu přípravy a jednání) bude včleněna do zákona, který bude řešit nejen problematiku českých technických norem, ale též závažnou otázku odpovědnosti výrobce za výrobek a pro obchodní výměnu důležitou otázku dosahování a ověřování shody výrobku s komplexem legislativních norem. Zřejmě bude obsahem tohoto zákona též ustanovení, které k určitému termínu zruší všechna zezávaznění učiněná dle zákona č. 142/1991 Sb. Jsou ale případy, kdy závaznost českých technických norem vyplývá přímo ze zákona. Jako příklad může posloužit zákon č. 222/1994 Sb. z 2. listopadu 1994 (takzvaný energetický zákon), který se ve výčtu podmínek nutných pro připojení a napájení odběratelů odvolává na povinnost dodržení platných technických norem pro připojky. V oblasti kolejové dopravy je nyní uváděno v platnost několik českých technických norem, které jsou zpracovány pro podmínky a provoz veřejné dopravní sítě. Tyto normy zezávazňuje Ministerstvo dopravy s celostátní působností. Tyto normy však neplatí pro důlní dráhy, vyjma styčných míst se státní železniční sítí. Pro důlní dráhy, které mají zcela odlišné určení a specifické podmínky provozu, připravuje Státní báňská správa vydání vyhlášky, která upraví právně stav v oblasti důlních drah. Na tuto vyhlášku naváží pak závazná Pravidla technického provozu pro důlní dráhy (jsou již připravena), na ně pak závazné předpisy pro provoz.

V oblasti norem ON, které obecně zanikly k 31. prosinci 1993, je následující stav: Řada norem opravdu zanikla bez náhrady. Některá odvětví (například Ministerstvo dopravy) učinila kroky k zachování těchto norem k použití ve svém resortu. Ministerstvo dopravy převedlo normy ON, spadající do jeho kompetence, na TNŽ (technické normy železnic) přejmenováním a vyhlášením jejich platnosti a závaznosti. Část těchto norem je postupně přepracovávána a přechází do soustavy ČSN (např. (ON) TNŽ 34 1540 do ČSN 34 1530). Normy ON resp. OEG z oblasti energetiky jsou převáděny na normy ČSN, PNE nebo PN. Normy ON pro transportní zařízení se nyní označují NT a jsou vydávány Transportou a.s. Chrudim. Normy ON pro rýpadla (ON 27 7015, ON 27 7017, ON 27 7018) byly převedeny do ČSN 27 7015, další normy z tohoto oboru se staly normami UN (Uničovských strojůren, a.s.). Podobně by bylo možno se zmínit i o normách ON z oblasti výroby ocelových výrobků, označených zkratkami členěnými dle jednotlivých výrobců. V nedávné době byl vydán "Seznam podnikových norem", ve kterém je řada těchto nově vzniklých soustav zahrnuta (nikoliv však všechny).

Technické normy, které vznikají a jsou vydávány v poslední době, jsou převážně normy převzaté, jak již bylo uvedeno výše. V počátku tohoto úsilí byly zdrojem normy ISO a IEC. S rozvojem činnosti evropských normalizačních organizací CEN (pro všechna odvětví mimo elektrotechniku a telekomunikace) a CENELEC (pro

elektrotechniku), které mimo vlastní tvorby přejímají samy normy ISO a IEC (zejména v poslední době), přejímáme my spíše normy EN takto vzniklé (jsme tedy jako třetí v řadě). Značení těchto norem pak napovídá, kde je původ normy, tedy ČSN EN ..., ČSN ISO ..., ČSN IEC ..., (ev. další zkratky, jde-li o vydaný návrh, normu předběžnou nebo o normu původu jiného). Zvláštní skupinu tvoří velký soubor norem pro informatiku a telekomunikace, označených dle svého původu zkratkou ETSI. Tyto normy jsou do soustavy ČSN přebírány převážně v anglickém originálu (pro velké množství norem a omezený počet uživatelů). Celé jejich začlenění do soustavy ČSN je spíše jen formálním přijetím a vyhlášením.

Co je pro celý tento děj charakteristické? Všechno horečné dění se týká převážně výrobní sféry, tedy odstranění překážek obchodu sjednocením technických norem, dosažením shody. Normy, které by měly spadat do oblasti našeho zájmu a trvalé pozornosti, jsou zejména normy z oborů bezpečnosti práce všeobecně, bezpečnosti práce se strojním zařízením, bezpečnosti práce při provozu elektrického zařízení, požární ochrany a další. Zde je třeba upozornit na to, že některé takto důležité normy jsou zařazovány do skupin, kde je běžně nehledáme (upozorňujeme zejména na řadu norem ve třídě 83 ...). Struktura legislativy EU vychází (mimo obecných základních zákonů) ze závazných předpisů (Directive), u nás v překladu označených pracovním jako Směrnice. Směrnice původně v Evropě vydávané měly charakter velmi detailních, propracovaných podkladů, zaměřených na úzký okruh výrobků nebo jeden výrobek (takzvaný "starý přístup"). Jejich nevýhodou je, že složitý způsob schvalování všech změn, kterých je v průběhu času stále třeba, zatěžuje tuto soustavu. Tento přístup je a bude však zachován v takových oborech, jako je zdravotnictví (léčiva), chemie apod., všude tam, kde nelze vystačit s obecnějším zněním. Pro ostatní (převážnou) část této úrovně legislativy byl však zvolen z praktických důvodů a je uplatňován tzv. "nový přístup", vycházející z formulování obecněji pojatých závazných Směrnic s poměrně delší životností bez změn. Za jejich praktické dodržování je pak považováno dodržování požadavků s těmito obecnými Směrnicemi harmonizovaných technických norem, které obecně pojatý obsah Směrnic rozpracovávají do hlubších rovin. Změny těchto norem jsou pak daleko jednodušším způsobem proveditelné, protože se nejedná o charakter zákonného předpisu, který musí být schvalován zastupitelským sborem. Žádná z těchto Směrnic nebyla ještě ČR uvedena v platnost a vše je ve stádiu příprav. V předstihu jsou však již postupně vydávány harmonizované technické normy na tyto Směrnice navazující. Tento postup je zdánlivě nelogický. Je ale odůvodněn tím, že Směrnice, jako zákonné předpisy, budou za nějaký čas připraveny a poměrně snadno vydány, obsáhlý soubor s nimi harmonizovaných norem by však v reálné následné době nebylo možno vydat.

O písmenném značení technických norem bylo již stručně pojednáno výše. Nyní tedy ještě několik poznámek k číselnému značení. Velmi dobře zpracovaná, dostatečně členitá a provázaná soustava číselného kódu ČSN zůstává dosud jako třídící kód, má však význam už právě jen pro třídění a i pro tento účel jen přechodný či dočasný. Hlavním číselným označením normy je číslo, které se převádí z normy EN, ISO nebo IEC bez změny. V případě normy EN toto číslo obsahuje jako základ původní číslo normy ISO či IEC, pokud norma EN z tohoto základu vznikla. Číslo sama mají v těchto soustavách (ISO, IEC) spíše charakter čísla pořadového, bez vnitřního kódovacího významu (na rozdíl od čísel soustavy ČSN). Třídění podle těchto čísel nemá tedy vlastní orientační význam. Protože za této situace byl stav již nepřehledný, byla přijata a i u nás se zavádí třídící soustava ICS (Mezinárodní třídění norem). Označení podle ICS se uvádí v normě na první stránce vlevo nahoře, na místě, kde dosud bylo

zvykem uvádět číslo MDT (mezinárodního desetinného třídění). Číslo MDT se již v normách neuvádí. Struktura číselné soustavy ICS je zcela odlišná od číselné soustavy ČSN a pro uživatele z řad technické veřejnosti bude v řadě případů zklamáním. Byla podrobně popsána v odborném tisku (Magazín ČSN). Lze k ní jen říci, že je poplatná obzoru a technickému zaměření svých tvůrců. Některé významné obory jsou pojednány a členěny jen rámcově, zatímco tvůrcům zřejmě známé obory jsou členěny do detailů. Protože je tato soustava ICS zaváděna od roku 1995 i u nás, je nezbytné se s ní včas seznámit a orientovat se v ní.

Co se stalo s normami ON v oblasti těžby a úpravy uhlí? V Báňských projektech Teplice, a.s., (ONS), byla této problematice věnována pro zajištění původních termínů daných zákonem č. 142/1991 Sb. pozornost v roce 1992. V listopadu 1992 vydaným zvláštním číslem Věstníku BPT, a.s., (ONS), byly tyto normy (týkající se technologie povrchového dobývání) převedeny na normy NPD (Normy povrchových dolů) s ponecháním původního šestimístního číselného značení. Při této příležitosti byla zároveň provedena aktualizace těchto norem s uvedením právě platných souvislostí a odkazů. Normy ON, platné pro oblast hlubinného dobývání, byly z širšího výběru několika set norem vybrány a vybrané normy převedeny v roce 1994 do soustavy norem NHD (Normy hlubinných dolů), s tímž číselným značením jako měly původní normy ON a s aktualizací k datu převodu. Tyto dva soubory norem jsou postupně revizemi uváděny do aktuálního stavu potřebného pro použití v těžebních společnostech obou severočeských revírů.

Oborové normalizační středisko však zejména sleduje tvorbu norem ČSN, ČSN EN, ČSN ISO a ČSN IEC v rámci ČR a účastní se ve značném rozsahu připomínkového řízení souvisejícího s touto tvorbou. Zastupuje zde obor svého zaměření (normy z oboru bezpečnosti, požární ochrany, strojní, elektrotechnické, povrchových úprav a d.). Děje se tak na základě normalizačních úkolů vyhlášených ve Věstníku ÚNMZ na určitá období. Počet takto sledovaných úkolů v roce 1995 převýšil 120 položek. Tyto normy jsou často značného rozsahu, ve srovnání s našimi původními normami zcela odlišných struktur a návazností. Pro omezený rozsah této informace není možno uvádět příklady. Získané informace, jinak nedostupné, osobní kontakty a další přínosy jsou pak včleněny do vlastní tvorby v BPT, a.s. (ONS).

Činnost BPT, a.s. (ONS), je financována výhradně ze smluvně stanovených úkolů a činností smlouvami uzavíranými převážně na období jednoho roku. Financujícími jsou těžební společnosti obou severočeských revírů. Ekonomické zajištění činnosti touto formou probíhalo dosud bez hlubších problémů. Spolupráce, zejména ze strany těžebních společností Mosteckého revíru, jejichž zájmy vůči BPT, a.s. (ONS) zastupuje VÚHU a.s., Most, je velmi dobrá. Náklady na činnost, která od roku 1993 zahrnuje i činnost vydavatelskou, dříve zajišťovanou ÚNMZ, se daří pokrýt. Přístup Sokolovské uhelné a.s. je charakteristický tím, že smluvní vztahy a tudíž i financování vůči BPT, a.s. (ONS) nemá a.s., ale její jednotlivé organizační složky, divize. Toto řešení má některá úskalí, vyplývající ze specifického užšího odborného zaměření těchto subjektů. V uplynulých letech byla spolupráce s pracovníky SU, a.s. velmi ztížena též málo funkční telefonní sítí. To vše bylo již překonáno a i zde jsou tedy předpoklady pro užší spolupráci splněny. Snahou všech zúčastněných je nejen situaci a normalizační činnost zachovat, ale z ONS zároveň vytvořit vhodné centrum informací v situaci, kdy jde o překotnou a velmi nepřehlednou přestavbu soustavy technických norem, jejíž průběh nemohou provozní pracovníci těžebních společností podrobně sledovat.

Produkty činnosti, tedy normy a informace, se postupně přizpůsobují i novým potřebám, tj. stavu, aby jak Seznam norem, text Věstníku a text nově vydaných norem byl uživatelům k dispozici na disketách nebo přímo v počítačových informačních sítích těžebních společností. Přípravy a první kroky v tomto směru byly již učiněny.

Oproti dřívější situaci, charakteristické poměrnou stabilitou soustavy norem ČSN, je nyní celá vytvářející se a do Evropy se tlačící soustava ve velmi dynamickém rozvoji. Souvisí s tím mnoho změn, pramenících z nestability přechodného období i z aktivit evropských tvůrců norem. Zároveň se stává pro jednotlivého odběratele neúnosným nakupovat vydávané normy v širším rozsahu, protože je to při vysoké pořizovací ceně norem těžko možné. Dřívější pečlivě vedené soubory technických norem v některých společnostech, po léta budované, ztrácejí nyní rychle hodnotu a komplexnost. Stále častěji se stává, že není možno uspokojivě vyhovět požadavkům uživatelů tak, aby byla poskytnuta rychlá a úplná informace. Jet do Prahy do knihovny (půjčovny) norem není vždy vhodným řešením. Maximum, které lze získat od centrálních orgánů, jsou čtvrtletně či měsíčně inovované seznamy norem. Některými soukromými firmami jsou nabízeny ještě další produkty dílčího rozsahu. Převést úplný textový soubor všech norem včetně jejich aktuálních inovací na elektronickou bázi je dosud nereálným ideálem. Takové řešení je i ve světě jen výjimkou a to jen v úzkých oborech. V rámci těžebních společností existuje několik středisek, která se informačním aktivitám, tedy i práci s technickými normami, věnuje. Dosáhnout optimálního a přitom reálně dostupného řešení bude zřejmě možno jen společným přístupem - rozdělením zaměření jednotlivých specializovaných pracovišť a jejich vzájemným propojením informační sítí. To ovšem je věcí budoucnosti, snad ne příliš vzdálené.